

Kötülük Vazifesi

2011-11-27

İnsanların bir kısmı bile bile kötülük yapıyor olabilir, ancak yeryüzünde insandan kaynaklı kötülüğün büyük kısmının *iyilik* veya *vazife* uğruna yapıldığını düşünüyorum.

Teorik ahlaki doğrulardan bahsederken hemen hiç kimseyle bir çatışma yaşamaz insan, doğru olmak, insanlara doğru yaklaşmak, kimseye zarar vermemek, kendine yapılmasını istemediğini başkalarına yapmamak falan. Dünyanın en musibet insanı da olsa, teorik bir zeminde ahlaki doğrularda uzlaşmak mümkündür; ortada kemik olmadığına.

Ancak somut olaylar sözkonusu ise, doğrular ve yanlışlarda bu kadar net uzlaşmaz; orada kemiğin *her ne şekilde olursa olsun* edinilmesi gibi bazı başka ilkeler sözkonusudur, *benim klanım*, *benim ailem*, *benim dindaşlarım*, *ben ve uzantılarım* iyiye her zaman daha layıktır. Görevi kemiği ele geçirmek olanın soyut bir iyilik kavramına ihtiyacı yoktur; iyilik kendini o vazifeye göre tanımlar.

E yanın tabiatı gereği, soyutlar, somutlara daha kolay uyar. Somut bir menfaat, soyut bir ahlaklılıktan daha çekicidir; menfaati ahlaka uydurmak zordur ama ahlak menfaate çok kolay uydurulur. İyi olmak kolaydır, menfaat her zaman ele geçmez.

Bunu iskalayan veya görmezden gelmeye çalışan ahlakçıların sonu, iskaladıkları bu kritere malzeme olmaktır. Diyelim ki, çok güzel ahlaki kurallarımız var, ancak insan tabiatının kötü tarafını, yeryüzünde kötü insanlar olabileceği gerçeği üzerinde durmuyoruz; herkesi kendimiz gibi sanıyoruz falan. Sonunda olacak olan, bizim güzel ilkelerimizin o kötü insanlar tarafından menfaat temininde kullanılmasıdır.

Misal mi? Mesela şehitlik kavramı. Normal şartlar altında hakkı ve hakikati savunmak için ölmek demektir; ancak bunu kendi düzenini korumak, kendi menfaatleri uğruna vatandaşlarını ölüme atmakta kullanır devlet. Mesela özel mülkiyet. Maksat insanların kendilerine emanet olan mülkü bilmeleri, onu bütün insanların lehine olacak şekilde kullanmaları, insanlar arasında ufak meseleler için ben/sen/biz/siz kavgası çıkmamasıdır, ancak özel mülkiyeti kullanıp insanlar birbirini sömürebilir, birbirlerine tasallut edebilir ve zulüm üretebilir. Mesela telif hakkı ve patent. Normalde yaratıcı düşüncüyü ve sanatçıyı korumak içindir,

ancak şirketlerin elinde bir hukuki silah haline dönüşür ve asıl maksadının tam tersine hedefler için kullanılabilir, sanatçı veya mühendis işin sadece kozmetik bir parçasıdır.

Menfaat sözkonusu olduğunda, *paranın dini olmaz* diye bir sözümüzün olması yeterince açıklayıcıdır. O sebeple, kişisel menfaatleri temin üzerinde söz söylemeyen, yani insanlara menfaat konusunda takla atmak, -mış gibi yapmak, menfaatlerine onu düşünmüyormuş gibi yaparak ulaşmak gibi seçeneklerden başka yol bırakmayan ahlak anlayışları içten içe çürümeye mahkumdur. Kiminin edebiyatı ahlak ve adalet üzerinedir, ancak derdi o kavramlar üzerinden menfaat temin etmek, maddi olamasa da, manevi bir sermaye biriktirmektir.

Bu sebeple kişisel menfaatler üzerinde konuşmayan, ayıp sayan, bunu görmezden gelen insanların hayatı biliyormuş gibi yapmalarına inanmamak lazım gelir. Bir insan hayatında para kazanmak ihtiyacı duymamışsa, insanın para için ne hale gelebileceğini bilmiyor ve üfürdüğü lafların üfürükten kaldığını görmek istemiyordur. Kötülüğün gerçek sebebi de, işte bu soyut üfürüğün, somut menfaatler uğruna kullanılmasıdır.

Somutları soyutlardan ayırmak gerçekte o kadar zor değildir; biri hakkında konuşurken diğerini malzeme yapmamak da öyle. Somut değerleri, sadece bu somut değerleri ilgilendiren ilkelerle açıklamak lazım gelir; soyut değerleri ise yine kendilerini ilgilendiren değerlerle. Ne zaman ki somut meseleleri, mesela parayı, maddi değerleri, kazançları soyut ilkelerle, mesela milliyetçilik, din, siyasi fikir, felsefe gibi ilkelerle bir araya getirmek ihtiyacı duyuyorsak, orada bir yanlış vardır.

Bu ayrımın yapılabileceğini düşünüyorum: *Her insanın su, yiyecek, ısınma, barınma gibi temel ihtiyaçlarını karşılama hakkı vardır* diye bir ilke somut bir ilkedir, insan somuttur, yiyecek somuttur, barınma somuttur, ısınma somuttur, bunu felsefi/dini/kültürel soyutluğa bulaşmadan anlayabilirsiniz; *her insanın kendini ifade etme özgürlüğü vardır* ise soyut bir ilkedir, insan somutsa da özgürlük soyuttur, ifade soyuttur; eğer birinci ilkeyi ikincisi cinsinden yerlere çekerseniz, sonunda ikisi de ulaşılmaz kalır; insanların ısınma ve yiyecek uğruna özgürlükten vazgeçtiğini görürsünüz, ve sonra bazıları özgürlük vaadiyle onlara yiyecek satar ve evlerine ortak olur.